
 Geographisk og Geometrisk Beregning

over

Siælland,

 dets Ainters Indhold af Skovstrækning, Søeplan, betydelige Løve-
 mosers Overflade og øvrige Jorders Størrelse, med adskillige
 derpaa grundede Slutninger og Beregninger

ved

Niels Morville.

 Læst i Videnskabernes Selskab den 12 April 1782.

Da den Geographiske Landmaalings Forretning, hvorved de i Kaaberstift allerede aftrykte 4 Cartor over Siælland ere efter virkelig Opmaalning optagne og ved Trigonometriske samt Astronomiske Observationer prøvede, har bestandigen været bestyret af dette Kongelig Videnskabers Selskab, under hvis Direction Opmaalingerne over Siælland ere fra Aar 1762 til Aar 1770 fuldførte; og jeg er den eeneste, der har været ved Siøllands Opmaalings Forretning fra dens første Begyndelse indtil dens Slutning; formeener jeg at være nærmest forpligtet til at i denne lærde Forsamling fremlægge en Geographisk og Geometrisk Beregning af det Slags, som jeg tvivler om at noget Europæisk Land har i alle Henseender fuldkomnere at fremlægge. Ei alleene ere Opmaalingerne med stor Nøiagtighed udarbejdede, men tillige alle efter eens Maal, eens Carte-Maalestok, samt eens nøiagtig Plan og Forholds-Maade. De ere desuden rettede ved Hiølp af de Trigonometriske Triangler, hvori ingen Vin-
 fels

fels Feil overgaaer 5 høist 10 Secunder; og alt er med saa stor Nøiagtighed af Selskabets velfortiente Landmaaler Caspar Wessel aftegnet til Kaaberstikning, samt desforuden paa saadan Maade af Kaaberstikkeren affstukket, at man ei kan have nogen Marsag til at berygte nogen Feil i Limiterne af de affattede Strækninger.

Disse Beregninger over heele Siøllands saavelsom hver Amts Indhold af Skovstrækning, Søeplan, betydelige Tørvosers Overflade og øvrige Jorders Størrelse m. v., som ved denne Afhandling fremlægges, har fornævnte Geographiske Carter foranlediget mig, og man vil af de derpaa end videre grundede Stats-Deconomiske Slutninger og Beregninger erfare, at, naar deslige Beregninger i Tiden bliver fuldførte over heele Danmark, vil samme udgiøre den første væsentlige Deel af en dansk Stats- og Land-Deconomies Aritmetik. Hvorledes skulde et Lands Ager- og Engdyrkning, Skovplantning, ferst See Fiskeris Anlæg, Tørvosers Forsynlighed, Jorders Dyrkning og Opbrug m. v. kunde inden sine vedberlige Grændser efter det for heele Landet fordeeltigste Forhold opmuntres og bestemmes, Næringsveiene med Folkemængdens Formeereelse i Overeensstemmelse dermed tilbørligen udvides? uden at have de Talbestemmelser, som jeg ved denne Afhandling fremlægger.

Om Beregningernes Nøiagtighed tør jeg forsikre, at de ere med al Flid og muelig Nøiagtighed paa Geometrisk Maade udarbejdede, ei færre end tvende Gange og den største Deel trende Gange, for at deels tage Middeltal af flere Geometriske Udregninger, deels og for at forvisses om Udslagenes Rigtighed. Og da disse Beregninger have været et langvarigt mæsommeligt Arbeide, og dette lærde Selskabs nu værende Landmaaler Sören Bruun har været mig behjælpelig ved disse Udregninger, skylder jeg at nævne ham for dette Selskab.

Ved de Geographiske saavelsom Geometriske Beregninger har man neie lagt Mærke til Cartenes Indkræmpning, som forarsages af Bødning ved Aftryk paa Kaaberpladen, da samme er heel betydelig, men dog overalt næsten eensdan, saa at deraf ei oprinder nogen Urigtighed i Beregningernes Udslag.

Omenskiønt man ved deslige Beregninger, uagtet al muelig Flid og Nøiagtighed anvendes, er i en uundgaaelig Uvished af Brevs Procent, saa tør jeg dog paastaae, at man har naaet den fornødne Geographiske saavelsom Geometriske Nøiagtighed og i større Grad end som er erhøldet ved Hr. G. C. Oeders

Oeders Afveiningsmethode med den udi Gellerts Metallurgie beskrevne Probeer vægt, hvis Beregninger findes indrykkede i Deutsches Museum neuntens Stück Sept. 1777, hvori han har tilfælles med disse Udregninger en Beregning over Kiøbenhavn's Amts heele Areal-Indhold, bestemt i Geographiske Quadratiiles Maal efter Videnskaberne's Selskabs Carte over Kiøbenhavn's Amt; men da Amtskialet er paa Siøllands 4de Deels Carte, hvorefter disse Geometriske Beregninger ere giorte, nøiere bestemt, befindes desaaarsag Forskiellen betydelig, som ellers ikke havde bleven saa stor. Tilfælles haves og Beregningen over Amager Lands Indhold af Hr. Oeder beregnet til 0.905 Geographiske Quadratiil, men paa Geometrisk Maade beregnet til 1.0451 Geographiske Quadratiil. Saltholm er af Hr. Oeder beregnet til 0.191 Geographiske Quadratiil, men ved følgende Beregning vil samme befindes 0.2460 Geographiske Quadratiil. At alle de øvrige af Hr. Oeder efter Pontoppidans Carte giorte Beregninger ere ulige afvigende fra de Geographiske Opmaalings Carters beregnede Indhold er ei at undre, da Pontoppidans Carter ei overalt ere grundede paa virkelig Opmaaling. Omvendt kiønt Forskiellen mellem Hr. Oeders Beregning over Amager og Saltholm og de af mig fremlagte Beregninger, ei er aldeles ubetydelig, saa er det dog meere end man kunde vente, at Hr. Oeder har med en Probeer vægt kundet bestemme sine Beregningers Udslag saa nær, som befindes, da Luftens Indfyldelse ved Areal-Udslag efter en Vægtskaal er aldeles mærkelig, og stedse vil foraarsage, at Areal-Bestemmelse ved Vægtskaal maae befindes mindre end det paa Geometrisk Maade bestemte Udslag.

At de udi Kaaber stukne 4re Carter over Siælland ere de, hvorefter man sikker og nøiagtigen kan beregne saavel heele Siøllands, som Siøllands Amters Areal-Indhold m. m., tør jeg forsikre paa følgende Grunde: at de med stor Flid og Nøiagtighed ere reducerede efter alle Concept-Cartene, hvis ulige store Indfyldninger og øvrige smaa Feil ere ved Hovedobjekters Affætning efter Trigonometriske Beregninger, samt et med Nonius forsynet Reductions-Instrument's proportionerlig Inddeeling rettede, saa at de desaaarsag udviise et rigtige horizontal Maal end Opmaalings Concept-Cartene, der ei ere rettede efter de Trigonometriske Operationer; desuden ere de, som forhen meldt, med

hderste Nøiagtighed aftegnede til Kaaberstik, samt ved Kaaberstikningen udviist al vedborlig Agtsomhed.

At de specielle Opmaalings Carter, som i Hensigt til Fælledskabs Ophævelse affattes, ei ere fortrinlige til deslige generale Beregninger over heele Sjælland, derom er jeg fuldkommen overbevist, da der ei paa sammengrændsende Carter bliver bestemt Geometriske Combinations-Puncter, hvorved det eenes Carte kunde sammensøies med det andet, hvilket ei har været Hensigten med de specielle oconomiske Carters Affatning, hvorudover man af dem ei vil kunde giøre nogen nøiagtig Generalberegning over heele Sjælland eller hver Amt især. Desuden vil man i Anledning af Fælledskabs Ophævelse enten meget sildig eller neppe nogensinde erholde en fuldstændig Samling af de specielle Deconomiske Carter over heele Sjælland.

Beregningerne

over

Skovenes, Mosernes, Søernes, betydelige særskilte Søer og øvrige Jorders Indhold, samt totale Indhold af hver Amt i heele Sjælland, efter de fire i Kaaber stukne Geographiske Carter udregnede saavel i Geographisk Kvadratmiils Maal og 10000de Deele af samme, som og i Geometriske Tønder Land, hver Tønde beregnet til 14000 danske Kvadrat-Allen.

Kjøbenhavns Amt.

	Geographisk Maal.	Geometrisk Maal.
Skovenes Indhold	1.1819 geogr. Quadr. Mil.	11856 $\frac{1}{2}$ Tdr.
Mosernes	0.1788 — —	1793 $\frac{3}{4}$ —
Søernes	0.3040 — —	3049 $\frac{3}{4}$ —
Af øvrige Jorder paa Amtet	7.6907 — —	77153 $\frac{1}{4}$ —
Ammager Land	1.0451 — —	10484 $\frac{1}{2}$ —
Saltholm	0.2460 — —	2467 $\frac{3}{4}$ —
Heele Kjøbenhavns Amt med Ammager og Saltholm	10.6465 — —	106805 $\frac{1}{2}$ —

Hirsch:

Hirschholms Amt.

	Geographisk Maal.	Geometrisk Maal.
Skovenes Indhold	0.6970 geogr. Kvadr. Mill.	6992 $\frac{3}{4}$ Edr.
Mosernes	0.0214 — —	214 $\frac{1}{2}$ —
Søernes	0.0786 — —	788 $\frac{1}{2}$ —
Af øvrige Jorder paa Amtet	1.3190 — —	13232 $\frac{1}{4}$ —
Amtets hele Indhold	2.1160 — —	21227 $\frac{1}{2}$ —

Cronborg Amt.

Skovenes Indhold	2.2824 geogr. Kvadr. Mill.	22897 $\frac{1}{8}$ Edr.
Mosernes	0.1337 — —	1341 $\frac{1}{4}$ —
Esferom Sø	0.3138 — —	3148 $\frac{1}{8}$ —
Surre og Søehorg Sø m. v.	0.1584 — —	1589 —
Af øvrige Jorder paa Amtet	5.5517 — —	55694 $\frac{1}{2}$ —
Amtets hele Indhold	8.4400 — —	84670 —

Friderichsborg Amt.

Skovenes Indhold	1.4629 geogr. Kvadr. Mill.	14675 $\frac{3}{4}$ Edr.
Mosernes	0.2897 — —	2906 $\frac{1}{4}$ —
Arresøes Indhold	0.7713 — —	7737 $\frac{1}{2}$ —
Øvrige Søes Indhold	0.1021 — —	1024 $\frac{1}{4}$ —
Af øvrige Jorder paa Amtet	7.0652 — —	70878 $\frac{1}{4}$ —
Amtets hele Indhold	9.6912 — —	97222 —

Jægerspris Amt.

Skovenes Indhold	0.3950 geogr. Kvadr. Mill.	3962 $\frac{3}{4}$ Edr.
Mosernes	0.0374 — —	375 $\frac{1}{4}$ —
Sølsø Søes	0.0268 — —	268 $\frac{3}{4}$ —
Effilds Sø	0.0278 — —	278 $\frac{3}{4}$ —
Dursøes samt Holmenes	0.2770 — —	2778 $\frac{3}{4}$ —
Af øvrige Jorder paa Amtet	2.6787 — —	26872 $\frac{3}{4}$ —
Amtets hele Indhold	3.4427 — —	34537 —

396 M. Geographisk og Geometrisk Beregning over Siælland.

Næsby Amt.

	Geographisk Maal.	Geometrisk Maal.
Skovenes Indhold	1.1026 geogr. Quadr. Mill.	11061 $\frac{1}{4}$ Tdr.
Mosernes	0.0302 — —	303 —
Øernes	0.0822 — —	824 $\frac{1}{2}$ —
Af øvrige Torder paa Amtet	11.1117 — —	111472 $\frac{1}{2}$ —
Amtets heele Indhold	12.3267 — —	123661 $\frac{1}{4}$ —

Fryggebø Amt.

Skovenes Indhold	2.3167 geogr. Quadr. Mill.	23241 $\frac{1}{4}$ Tdr.
Mosernes	0.0487 — —	488 $\frac{1}{2}$ —
Øernes	0.0100 — —	100 $\frac{1}{4}$ —
Af øvrige Torder paa Amtet	9.5934 — —	96241 —
Amtets heele Indhold	11.9688 — —	120071 —

Bordingborg Amt.

Skovenes Indhold	2.8313 geogr. Quadr. Mill.	28403 $\frac{1}{2}$ Tdr.
Mosernes	0.4750 — —	4765 —
Øernes	0.1198 — —	1202 —
Af øvrige Torder paa Amtet	11.7427 — —	117802 $\frac{1}{2}$ —
Amtets heele Indhold	15.1688 — —	152173 —

Dragholms Amt tilligemed Verne.

Skovenes Indhold	0.2610 geogr. Quadr. Mill.	2618 $\frac{1}{4}$ Tdr.
Mosernes	0.1397 — —	1401 $\frac{1}{2}$ —
Øernes	0.0680 — —	682 $\frac{1}{4}$ —
Af øvrige Torder	4.9127 — —	49284 $\frac{1}{4}$ —
Amtets heele Indhold foruden Verne	5.3814 — —	53986 $\frac{1}{4}$ —
Seirø	0.2074 — —	2080 $\frac{1}{2}$ —
Revelø	0.0338 — —	339 —

Holbæk

Holbøks Amt.

	Geographisk Maal.	Geometrisk Maal.
Skovenes Indhold	0.8514 geogr. Quadr. Mil.	8541 $\frac{1}{4}$ Edr.
Mosernes	0.5694 — —	5712 $\frac{1}{4}$ —
Søernes	0.0040 — —	40 —
Af øvrige Jorder paa Amtet	9.1694 — —	91987 $\frac{1}{2}$ —
Amtets heele Indhold	10.5942 — —	106281 —

Callundborg og Søbyegaards Amter, Holmstrup Sogn
inclusive.

Skovenes Indhold	0.6706 geogr. Quadr. Mil.	6727 $\frac{1}{2}$ Edr.
Mosernes	0.5438 — —	5455 $\frac{1}{2}$ —
Søernes	0.3461 — —	3472 —
Af øvrige Jorder paa Amterne	9.6003 — —	96310 —
Amternes samtlige Indhold	11.1608 — —	111965 —

Antvorskov Amt.

Skovenes Indhold	1.0857 geogr. Quadr. Mil.	10891 $\frac{1}{2}$ Edr.
Mosernes	0.1000 — —	1003 $\frac{1}{4}$ —
Søernes	0.1379 — —	1383 $\frac{1}{2}$ —
Af øvrige Jorder paa Amtet	5.8448 — —	58635 —
Amtets heele Indhold	7.1684 — —	71913 $\frac{1}{4}$ —

Corføer Amt foruden Ærø.

Skovenes Indhold	0.7857 geogr. Quadr. Mil.	7882 Edr.
Mosernes	0.0178 — —	178 $\frac{1}{2}$ —
Søernes	0.0828 — —	830 $\frac{1}{2}$ —
Af øvrige Jorder	6.4245 — —	64450 $\frac{1}{2}$ —
Amtets heele Indhold foruden Ærø	7.3108 — —	73341 $\frac{1}{2}$ —
Ærø og Egholm	0.1289 — —	1293 —
Omge	0.0768 — —	770 $\frac{1}{2}$ —

398 M. Geographisk og Geometrisk Beregning over Sjælland.

Sorø Amt.

	Geographisk Maal.	Geometrisk Maal.
Skovenes Indhold	1.0426 geogr. Quadr. Mill.	10459 $\frac{1}{2}$ Edr.
Mosernes	0.2869 — —	2878 —
Søernes	0.2074 — —	2080 $\frac{1}{2}$ —
Af øvrige Jorder paa Amtet	2.8470 — —	28561 —
Amtets heele Indhold	4.3839 — —	43979 —

Ringsted Amt.

Skovenes Indhold	1.2276 geogr. Quadr. Mill	12315 $\frac{3}{4}$ Edr.
Mosernes	0.0251 — —	251 $\frac{3}{4}$ —
Søernes	0.1058 — —	1061 $\frac{1}{2}$ —
Af øvrige Jorder paa Amtet	5.6349 — —	56529 —
Amtets heele Indhold	6.9934 — —	70157 $\frac{1}{2}$ —

Moen's Amt.

Skovenes Indhold paa Moen og Daagø	0.6172 geogr. Quadr. Mill.	6191 $\frac{1}{2}$ Edr.
Mosernes	0.0982 — —	985 —
Søernes	0.0104 — —	104 $\frac{1}{2}$ —
Af øvrige Jorder paa Moen, Egeholm, Nyordø og Holm	3.6107 — —	36222 $\frac{3}{4}$ —
Amtets heele Indhold	4.3365 — —	43503 $\frac{3}{4}$ —

Af anførte Beregninger sluttet, at heele Sjælland tilligemed underliggende Der, samt Moen (Bornholm og Hesseløe uberegnet) indeholder 131.577 Geographiske Quadratiile, eller det Antal: 1319980 Lønder Land af Skov- Moser Søer Ager Eng Bye-Plan, Bete m. v., hver Lønde beregnet til 14000 danske Quadratiilen.

Skovstrækningens Indhold udi Sjælland og Moen er 18.8116 Geographiske Quadratiile, eller 188718 Lønder Land.

Alle betydelige Mosers Overflader udgjør 2.9958 Geographiske Quadratiile, eller 30053 Lønder Land.

Alle Søeplaner i Siælland og Møen udgier tilsammen 2.9296 Quadratiile, eller 29588 Tønder Lands Strækning; og alle øvrige Jorder i Siælland og Møen indbefattende Uger og Eng, Bye- og Bygnings-Plan, smaa ubetydelige Vandhuller, Veie, Laer, Markskial, samt Grøvter m. v., udgier tilsammen 106.8402 Geographiske Quadratiile, eller den Summa 1071821 Tønder Lands Størrelse.

Af adskillige specielle Carters Efterregning har jeg med en Slags Næm-lighed kundet slutte, at man i det Heele kan beregne Lande- og Kongeveie, samt Byeveie til en Procent af det Heele; Markveie til $\frac{1}{2}$ Procent, Grøvter, Laer og Markskial (alt som om alle Gaarders Jorder vare virkeligen udfistede) til $1\frac{1}{2}$ Procent af det Heele. Bye- og Bygnings-Plan til en Procent. Vandhuller, som hverken kan henregnes til Uger eller Eng, kan beregnes til en Procent af det Heele; sølgelig Lande- og Konge- samt Bye- og Markveie, Grøvter, Laer, Markskial, Bye- og Bygnings-Plan, samt Vandhuller, tilsammen 5 Procent af det Heele, hvilket temmelig nøie vil kunde passe sig i det Store, skjønt det ei allesteds ved enkelte Byer vil befindes overeenstemmende, og derfor ei heller i andet Tilfælde bør anvendes end i følgende Henseende.

Da heele Siælland med Møen indeholder af Uger og Eng, Bye- og Bygnings-Plan, samt Vandhuller, Veie, Laer, Markskial, tilsammen 1071821 Tønder Land, foruden Skove, Moser og Søer, men 5 Procent deraf, nemlig 53590 Tønder Lands Strækning, er efter rimelig Beregning Arealen af alle Landeveie, Kongeveie, Byeveie, Markveie, samt Grøvter, Laer, Markskial, Bye- og Bygnings-Planer, saavelsom smaa Vandhuller; bliver af Ugerlands og Engbonds Jorder udi heele Siælland og Møen 1018231 Tønder Land. Men da man fra heele Siøllands og Møens Indhold forhen har fra-dragen alle Søers betydelige Mosers, samt Skoves Indhold, saa kan og den øvrige Engbond, som er indberegnet med Ugerlandet, anses som Haardbonds Jord af den Besskaffenhed, at den med Tiden kan bringes under Ploven, og dyrkes som Ugerland; saa at heele Siøllands og Møens Jorder, som enten allerede ere bragte under Ploven, eller herefter kan dyrkes som Ugerjord, beløber sig til 1018231 Tønder Land haardbonds Jord.

Paa samme Maade, jeg har beregnet al Uger og Eng i Tønder Land, som indeholdes i heele Siølland og Møen, vil jeg og udregne al Uger og haardbonds

bonds Eng, som indeholdes i hver Amt især; og da b findes, efter de forhen anmeldte Procents Afkortning, at der i Kiøbenhavn's Amt, Amager og Salt-holm iberegnet, indeholdes af haardbonds Jord, Ager og Eng 85600 Tønder Land. Udi Hirschholms Amt 12571 Tønder Land. Udi Cronborg Amt 52910 Tønder. Udi Friderichsborg Amt aldt haardbonds Jord, Ager og Eng 67334 Tønder. Udi Jagerspris Amt 28433 Tønder. Udi Koeskilde Amt 105898 Tønder. Udi Tryggevelde Amt 91429 Tønder. Udi Bordingborg Amt 111912 Tønder Land. Udi Draxholms Amt, samt Æerne Seiree og Nereelse 49118 Tønder. Udi Holbeks Amt 87388 Tønder. Udi Callundborg Amt, samt Sæbhegaards Amt, som formedelst Amtskiøllenes Tvetydighed ere beregnede under et, haardbonds Jord, Ager og Eng, tilsammen 91495 Tønder. Udi Antvorskov Amt 55703 Tønder Land. Udi Corsøer Amt 63187 Tønder Land. Udi Sorø Amt 27133 Tønder. Udi Ringsted Amt 53702 Tønder Land. Udi Møens Amt alt haardbonds Jord, Ager og Eng 34411 Tønder Land; hver Tønde som forhen beregnet til 14000 Kvadrat-Alen.

Disse Beregninger kan og være et Hiølpemiddel til at udfinde, hvor mange Tønder Land af Ager og Eng man kan i Durksnit beregne til hver Tønde Hartkorn i hver Amt, saavelsom overhovedet i heele Siælland. Ved Beregning har jeg befunden, at der til hver Tønde Hartkorn er overhovedet i Kiøbenhavn's Amt af Ager og haardbonds Eng $7\frac{1}{2}$ Tønder Land. Udi Hirschholms Amt til hver Tønde Hartkorn i Durksnit $6\frac{1}{2}$ Tønder Land. Udi Cronborg Amt $11\frac{1}{2}$ Tønder. Udi Friderichsborg Amt $10\frac{3}{4}$ Tønder. Udi Jagerspris Amt 8 Tønder. Udi Koeskilde Amt næsten 9 Tønder Land til hver Tønde Hartkorn. Udi Tryggevelde Amt $7\frac{1}{2}$ Tønder. Udi Bordingborg Amt $9\frac{1}{11}$ Tønder. Udi Draxholms Amt til hver Tønde Hartkorn overhovedet Ager og haardbonds Eng $9\frac{1}{12}$ Tønder. Udi Holbeks Amt næsten $8\frac{1}{2}$ Tønder. Udi Callundborgs og Sæbhegaards Amt næsten $8\frac{1}{2}$ Tønder. Udi Antvorskov Amt $7\frac{1}{2}$ Tønder. Udi Corsøer Amt $7\frac{1}{2}$ Tønder. Udi Sorø Amt næsten $7\frac{1}{11}$ Tønder Land til hver Tønde Hartkorn. Udi Ringsted Amt næsten $9\frac{1}{11}$ Tønder Land. Udi Møens Amt er til hver Tønde Hartkorn overhovedet $10\frac{1}{2}$ Tønder Land af Agerland og haardbonds Eng.

Naar Beregningen gøres i Durksnit for heele Siælland og Møen, findes, at der er næsten $8\frac{2}{11}$ Tønder Land af Uger og haardbonds Eng til hver Tønde Hartkorn.

Anmærkning. Det synes ikke at være af Veien, at af denne Beregning gjøre følgende Slutning, der efter mine ringe Tanker vil fortjene Opmærksomhed. Da der for hver Tønde Hartkorn udi heele Siælland er overhovedet $8\frac{2}{11}$ Tønder Land af Uger og haardbonds Eng, kan samme beløbe sig til 8 Tdr. naar de $\frac{2}{11}$ Tønder fraegnes til Indtagt for Tiendetageren. Af disse overblivende 8 Tdr. Land, beregnede i Durksnit til hver Tønde Hartkorn, kan efter den rigtige Landoeconomiske Dyrkningsmaade kun den halve Deel være i Brug til Ugerdyrkning, da den øvrige halve Deel bør hvile, altsaa kan til hver Tønde Hartkorn over heele Siælland og Møen i Durksnit beregnet kun være 4 Tønder Ugerjord af alle Slags saavel beste som mellemste og ringeste Sort aarligen i Brug, men da de Kongel. Skatter, samt Contributioner til Proprietarene, Hovetiet indberegnet, kan sikker ansættes til 4 Rdlr. aarligen af hver Tønde Hartkorn, saa svares virkelig af hver Tønde aarlig Udsæd af Ugerland eller haardbonds Jord udi Siælland i Durksnit 1 Rdlr. aarligen i Jordskyd (Extra skatten uberegnet). Denne Beregning kan end videre tiene til en nøiere Bestemmelse af Forholdet imellem en holsteensk Plov og en siællandsk Tønde Hartkorn.

Det kan i adskillige Statsberegninger blive til Nytte at udregne hvor mange Tønder Ugerland og haardbonds Eng der overhovedet kan regnes paa hver Geographisk Kvadratmiil i hver Amt; da samme Beregninger kan videre tiene til at udfinde et hver Amts saavel nærværende som efter Udfistningen tilkommende politiske samt Landoeconomiske Frugtbarhed. Ved Beregning befunder jeg, at der paa Kiøbenhavn's Amt er for hver Kvadratmiil 8075 Tønder Land af Uger og haardbonds Eng. Paa Hirschholms Amt 5986 Tønder. Paa Friderichsborg Amt 6941 Tønder. Paa Cronborg Amt 6298 Tønder. Paa Nøeskilde Amt 8609 Tønder. Paa Jagerspris Amt 8362 Tønder. Paa Tryggevelde Amt 7683 Tønder. Paa Bordingborg Amt 7411 Tønder.

Paa Draghøls Amt 8771 Tønder Land.. Paa Holbøks Amt 8244 Tønder
 Paa Callundborg og Søbyegaards Amter 8243 Tønder Land. Paa Antvors-
 køv Amt 7845 Tønder Land. Paa Corseer Amt 8425 Tønder. Paa
 Sorø Amt 6166 Tønder Land. Paa Ringsted Amt 7671 Tønder. Paa
 Møns Amt i Durksnit 8002 Tønder Land af Agerjord og haardbonds Eng;
 samt overhovedet er der for hver Kvadratmiil i heele Sjælland 7743 Tønder
 af Agerjord og haardbonds Eng.

Anmærkning. Ved disse saavel som foregaaende Beregninger er at agte,
 at man ved de anførte Tønder Land under Navn af Agerjord og
 haardbonds Eng forstaaer al den Jord, som hverken er begroet med
 stor Skov eller Underkøv, ei heller Mose: Sø: eller Vandplan, ei
 heller bruges til Veie, Grøfter, Markeskjal, Aar eller Bakke,
 ei heller ere Bye: eller Bygningspladse.

Da man har beregnet al den Jord, som i hver Amt kan henregnes til
 Agerland og haardbonds Jord, desuden og har beregnet hver Amts heele Ind-
 hold af dyrkede og udyrkede Jorder, Skove og Søplaner m. v. indberegnet,
 kan man bestemme Forholdet mellem den til Agerdyrkning brugbare Jord og den
 Jord, som ei uden store Bekostninger kan dyrkes som Agerland. Ved Bereg-
 ning befinder jeg, at Størrelsen af den brugbare og dyrkede Jord udi heele Sjæl-
 land og Møns forholder sig til Størrelsen af den udyrkede Jord og Vandflade i
 Durksnit, som 96 til 29 eller næsten som $3\frac{1}{2}$ til 1; saa at den brugbare og dyrkede
 Jordstrækning er næsten tre en trediedeel saa stor som den udyrkede og tildeels
 til Agerdyrkning ubrugelige Strækning. Paa samme Maade vil jeg beregne
 Forholdet for hver Amt især; og da befindes for Kiøbenhavn Amt Forholdet
 næsten som 4 til 1. For Hirschholms Amt er Forholdet som 4 til 3. For Fri-
 derichsborg Amt er Forholdet som 67 til 30. For Cronborg Amt er Forhol-
 det som 13 til 8. For Nøeskilde Amt er Forholdet næsten som 6 til 1. For
 Jagerspris Amt er Forholdet som 14 til 3. For Tryggevelde Amt som 91 til
 29. For Wordingborg Amt som 14 til 5. For Draghøls Amt som 7 til 1.
 For Holbøks Amt som 87 til 19. For Callundborg og Søbyegaards Amt i
 Durksnit som 91 til 20. For Antvorskøv Amt er Forholdet som 55 til 16.
 For Corseer Amt som 21 til 4. For Sorø Amt som 27 til 17. For Ring-
 sted Amt som 53 til 17. For Møns Amt er Forholdet som 34 til 9.

Naar

Naar det er bekiendt, saaledes som i foregaaende er meldt, hvor mange Tønder Land der i Siælland med Møen kan dyrkes som Agerjord, kan man deraf videre beregne, hvor mange fuldvorne Arbeidere der kan Kornfødes i heele Siælland med Møen, saasnart Fælledskab overalt er bleven ophævet. Skjønt paa endeel Stæder i Siælland dyrkes $\frac{2}{3}$ Deel af Agerlandet og kun $\frac{1}{3}$ Deel hvi-
ler, saa da det egentligen kun er og burde være Brug, hvor Jorderne overalt ere meget gode, og jeg ved Efterretning paa adskillige Stæder hvor det er Brug har tillige befunden, at de $\frac{2}{3}$ Deele af Agerlandet har ei udgiort meere end $\frac{1}{3}$ Deel af al Gaardens Jord, vil jeg kun regne, at overhovedet den halve Deel af Agerlandet efter den beste Dyrkningsmaade bruges om Aaret, saa der udi heele Siælland med Møen kan aarligen dyrkes 509115 Tdr. Agerland à 14000 Kvadrat-Alen, som beregnes at aarligen indbringe 5 Fold, høiere kan ei regnes, naar der i Durksnit gøres Beregning over den gode og ringere Jord, samt frugtbare og ufrugtbare Aar; da Amager Land efter temmelig nøie Beregning, som jeg har grundet paa paalidelige Data, opgivne af troeværdige og kyndige Mænd, neppe har 5 Fold Afgrøde i Durksnit af alle Slags Jorder, som bruges til Kornføde. Naar Sødekornet da fraregnes, bliver Indtægten kun 4 Fold, altsaa skulde heele Siælland med Møen kunde indbringe 2036460 Tønder Korn af alle Slags, naar deraf $\frac{2}{3}$ Deele beregnes at være Brød- og Fødes Korn, Rug eller Byg, og den trediedeel Havre, kan heele Siælland med Møen beregnes at indbringe aarligen til Kornføde for Indvaanerne 1357640 Tønder, og da man overhovedet kan for hver fuldvoren Landarbejder regne $2\frac{1}{2}$ Tønder Korn, Rug, Byg til aarlig Kornføde, saa kan heele Siælland tilligemed Møen aarligen Kornføde 543056 fuldvorne Landarbeidere. Omendskjønt man vel ei kan paaftaae, at Fælledskabs Ophævelse og Agerdyrkningens Forbedring er bragt saavidt udi Siælland, at sammes Korn-Afgrøde skulde være tilstrækkelig til det beregnede Antal Arbeideres aarlige Kornføde, saa tør jeg dog forsikre, at naar Jord-Fælledskab engang er overalt i Siælland bleven ophævet, vil Landets aarlige Korn-Afgrøde blive tilstrækkelig til det beregnede Antal Menneskers Underholdning.

Skulde man imod anførte Beregninger indvende, at en Deel af Kornet bliver ei ganske afortøst, og at desuden en Deel bruges til Creaturenes Føde, samt at en stor Deel af de siæländske Jorder er af ringe Beskaffenhed, saa

man i Durksnit ei kan regne høiere end 4 Fodd, efter Udsæden, giver de forhen beregnede 509115 Tønder Land, efter at Sædekornet fraregnes, det Antal 1527345 Tønder Korns Afgrøde af alle Slags, naar deraf $\frac{2}{3}$ Deele beregnes at være Brødkorn, Rug og Byg, men den tredie Deel Havre, kan heele Sjælland med Møen beregnes at indbringe til aarlig Kornføde 1018230 Tønder Korn, og naar deraf regnes $2\frac{1}{2}$ Tønde til hver fuldvoxen Landarbejder, kan Sjællands og Møens aarlig Korn-Afgrøde være tilstrækkelig til Føde for det Antal 407292 Mennesker. Der maatte altsaa i det ringeste udi Sjælland med Møen kunde kornfødes fire hundrede tusinde Mennesker.

Paa ligedan Maade har jeg beregnet hvor mange Mennesker der efter at Jord-Fælleddfab var ophævet, kunde kornfødes i hver Amt i heele Sjælland. Ved Beregning har jeg besunden, at der da paa Kiøbenhavn's Amt maatte kunde kornfødes 34241 Mennesker. Paa Hirschholms Amt 5028 Mennesker. Paa Friderichsborg Amt 26933 Mennesker. Paa Cronborg Amt 21164 Mennesker. Paa Næsby Amt 42359 Mennesker. Paa Jagerspris Amt 11374 Mennesker. Paa Tryggevælde Amt 36572 Mennesker. Paa Bordingborg Amt 44765 Mennesker. Paa Dragsholms Amt 19647 Mennesker. Paa Holbeks Amt 34955 Mennesker. Paa Callundborg og Søbyegaards Amt 36598 Mennesker. Paa Antvorskov Amt 22282 Mennesker. Paa Corsøer Amt 25275 Mennesker. Paa Sorø Amt 10853 Mennesker. Paa Ringsted Amt 21481 Mennesker. Paa Møens Amt 13765 Mennesker., som kan kornfødes af Amtets aarlige Korn-Afgrøde.

Da man overhovedet regner 1936 Mennesker paa hver Kvadratmiil i de danske Insuler, (*) men Sjælland med Møen efter foranstøttede Beregning indeholder $131\frac{577}{1000}$ Geographiske Kvadratmiile, skulde Menneskenes Antal være 253691 Siæle udi Sjælland og Møen. Beregner man derimod Siælens Antal efter P. Wargentins Regel af Fødes og Dødes Antal, skulde Menneskenes

(*) Dänisches Indignatrecht und andere Gegenstände der Staatswissenschaft, Hamburg 1779.

ffenes Antal i Siælland med Møen være 241050 Siæle, foruden Kiøbenhavns Indvaanere, og da deres Antal kan ansættes at være 90000, bliver det rimeligste Antal af alle Siæle i heele Siælland med Møen 331050. Jeg vil da til følgende Beregninger antage, som det rimeligste, at heele Siælland med Kiøbenhavns Amt, samt Møen har for nærværende Tid i alt 331000 Mennecker, indberegne med alle dem som fra Siælland fare med Orlogs- og Handelsffibene, og da sluttet af foregaaende Beregninger, at Siælland med Møen kan i det ringeste kornføde 76000 flere Mennecker, end der er i Landet, samt at, naar Agerdyrkingen ved Fælleffkabs Ophøvelse og fornuftig Jordbrug bliver bragt til sin rette Flor, vil Siælland med Møen kunde kornføde over 180000 flere Mennecker, end som der for nærværende Tid leve og underholdes.

1. Anmærkning. Det skal være mig kiert om nogen kan opgive en rigtigere Beregning over Folkemængden i Siælland end den jeg har anført, da Døde- og Fødelisterne ere meget upaalidelige, og jeg troer at fast ikke et eeneste Aars anmeldte Summer ere rigtige, end ikke paa mangfoldige Procent nær.
2. Anmærkning. I Anledning af anførte Beregning over Mennekkenes Antal, sluttet af det Antal, som kan beregnes for hver Kvadratmiil, maae jeg giøre følgende Bemærkning, der, saavidt jeg veed, er af andre forbigaaen; at den sædvanlige Maade at opgive Beregningen af det Antal Mennecker der svarer til hver Kvadratmiil af Landet, er aldeles uefterrettelig, da samme ei kan tiene til at derpaa grunde nogen gyldig Statslutning eller Beregning, med mindre man forud har fra Landets geographiske Kvadratmiils Indhold fra draget Indholden af de deri indbegrebne Søer, unyttige Vandstæder og Moser, thi naar de skulde indberegnes i Forhold til Folkemængden, saa skulde man snarere have Marsag til at indberegne Havets Kvadratmiile, da der boer, saa at sige, Mennecker paa Havet, men stet ingen paa de ferske Søer eller bondløse Moser og Mosradser.

Af foransførte Beregninger kan man og slutte, hvor mange Tønder Land af Agerland og haardbonds Eng der udi Siælland med Møen er til hver Menneske overhovedet; da man befinder at der i Durksnit er 3 Tdr. Land à 14000 Kvadrat-Alen af Agerland og haardbonds Eng til hver en Sial, altsaa til hver Familie 12 Tønder Land. Indberegnes tillige al Skov: Mose: Søeplan m. v. saa er der næsten 4 Tønder Land til hver Sial. Da Amager med Saltholm indeholder 12952 Tønder Land af Ager, Eng, Bye: og Bygningsplan m. v. men paa heele Strækningen leve omtrent 4000 Mennesker, sluttet at der paa Amager er knap $3\frac{1}{4}$ Tønde Land saavel dyrket som udyrket Jord til hver Sial, smendskiønt endog Bye: og Bygningsplan, Veie m. v. deri er beregnet.

Ligeledes kan man og ved Hielp af anførte Beregninger udfinde, hvor stor Skovplan der er til hver Menneske saavelsom til hver Familie i heele Siælland med Møen og Kiebenhavn indberegnet. Ved Beregning befindes, at der er overhovedet til hver Menneske i heele Siælland med Møen næsten $\frac{1}{2}$ Tønder Land eller 7980 Kvadrat-Alen; og da i Almindelighed i Durksnit regnes 4 Mennesker paa hver Familie, er der næsten $2\frac{1}{2}$ Tønder Land af Skovplan til hver Familie. Da en fuldkommen Bøg efter Skovhændiges Bemærkning udfordrer 110 danske Kvadrat-Alen, kan paa en Tønde Land eller 14000 Kvadrat-Alen groe 127 fuldvoorne Bøge, beregnes hver overhovedet i det ringeste til 6 Favne Brænde, saa indbringer en Tønde Skovland begroet med fuldvoorne Bøge i det ringeste 762 Favne Bøgebrænde; men da en Bøgs Alder regnes 180 Aar, saa kan man af hver Tønde Bøgeskovs Land kuns aarlig regne $\frac{1}{180}$ Deel af det Heele, altsaa bliver en Tønde Bøgeskovs Lands aarlig Indtægt det Antal $4\frac{2}{3}$ Favne Bøgebrænde, hvoraf sluttet, at, naar heele Siøllands med Møens Skovplan bestod overalt af Bøgeskov, blev der overhovedet til hver Familie i Siølland med Møen og Kiebenhavn indberegnet aarlig 9 $\frac{2}{3}$ Favne Bøgebrænde. Heraf tør jeg slutte: at naar Siøllands Skovplan, af den Størrelse som den befandtes før Aar 1770, bliver saa vel vedligeholdt og med saa fornuftig Deconomie behandlet, at hver Tønde Lands Strækning eller 14000 Kvadrat-Alen indbringer i hver 180 Aar i alt 127 fuldvoorne Bøgetræer eller i Durksnit aarlig 4 $\frac{2}{3}$ Favne Brænde, vil Siølland kunde forsyne sine Jldsteder med sin egen Brændsel, og snarere blive fornødent at oprykke Skovjod

jord til Agerbrug, end at udlægge meere Jord til Skov. Denne Meening bekræftes ydermeere, naar man betragter den Mangde Torveffiar der er udi Siælland. Efter foranførte Beregninger veed man, at de betydeligste Mofers Størrelse udgjør 30053 Tønder; naar $\frac{1}{10}$ Deel heraf ansees udygtig til Torveffiar, bliver der i Siælland og Møen kuns 27048 Tønder Land dygtig til Torveffiar, hvoraf videre beregnes, at der for hver Menneffe overhovedet i Siælland med Møen er $\frac{27}{331}$ Tønder Lands Torveffiar, eller næsten $\frac{1}{12}$ Edr. Land; altsaa for hver Familie i Durksnit $\frac{108}{331}$ Tønder Land eller næsten $2\frac{2}{3}$ Skieppe Lands Torveffiar, saa at der overhovedet til hver Familie i Siælland med Møen kan regnes aarlig Brændsel af $2\frac{2}{3}$ Tønder Skovland, samt $\frac{2}{3}$ Skiepper Torveffiaers Land.

